

УДК 371.13:654.19

МЕДІА СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНИКА ТА РОЛЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У НЬОМУ

Козлітін Д.О., Матюценко І.І.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті висвітлено концептуальні підходи організації діяльності майбутніх фахівців дошкільної галузі в умовах медіа середовища, необхідності шукати, аналізувати, володіти та поширювати інформацію в різних соціальних групах, уникаючи інформаційного шуму; окреслено коло проблем, пов'язаних з розвитком дитини дошкільного віку в умовах медіа-середовища; подано пропозиції щодо максимізації позитивного впливу медіа та зведення до мінімуму негативних наслідків.

Ключові слова: медіа, засоби масової інформації, соціальне середовище, розвиток, вихователь дітей дошкільного віку, дитина старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. У період модернізації суспільства ми все більше часу знаходимося в інформаційному полі. Ми «не можемо уявити» собі наше повсякденне життя – на дозвіллі або на роботі, з сім'єю або друзями – без засобів масової інформації та комунікаційних технологій.

Сучасні студенти при пошуку інформації все більше звертаються до Інтернет-ресурсів, але не завжди вміють коректно підібрати і використати інформацію. Водночас вихователі дітей дошкільного віку часто не звертають уваги на наявні засоби, які оточують їх і несуть певну інформацію, що може бути використане в роботі з дітьми. Таке відношення формує у майбутнього вихователя дві різнополярні позиції щодо ролі медіа середовища у житті дошкільника. У першому випадку дитину намагаються відгородити від певних складових медіа середовища, переважно соціальних мереж та комп'ютерних ігор; або не дозволяють користуватися сучасними «гаджетами». Такий підхід заважає формуванню медіа компетентності дитини (вміння аналізувати та оцінювати інформацію, фільтрувати інформаційний шум). У майбутньому така дитина буде більш вразливою до агресивного медіа середовища [9]. Такий метод навчання відірваний від життя.

В іншому випадку, вихователь, все більше використовує електронну наочність, забуваючи про сенсорний розвиток дитини. Такий підхід в кінцевому результаті призводить до зникнення інтересу дитини до навчання. Вона не хоче навчатися, працювати та грати самостійно, звикає дивитися, як це роблять по іншу сторону екрану.

Така ситуація вимагає активного пошуку нових шляхів підготовки майбутніх педагогів до організації роботи в умовах медіа середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне медіа середовище та медіа освіта, починаючи з другої половини ХХ століття, висвітлюються в працях М. Маклуена, Л. Ораховської; розвиток дитини в умовах медіа середовища представлено в роботах: О. Петрунько, К. Ворсноп, В. Лях; психологічний та біологічний вплив соціальних мереж досліджують А. Сігман, О. Бондаренко, Д. Книш; телебачення та інші масові медіа – Т. Дейнегіна, С. Лівінгтон; вплив Інтернету на формування цінностей особистості вивчали І. Шевченко, Ю. Бабаєва, О. Войсун-

ський, О. Смилова, В. Прийменко, В. Дическул. Проте ряд актуальних питань з тріади: медіа середовище, дитина, педагог досі залишаються не розкритими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У системі освіти країни відбувається інформатизація освітнього простору. Медіа-технології стали такою ж невід'ємною складовою навчально-виховного процесу як і традиційні засоби наочності. В наукових працях роль підготовки майбутнього педагога до організації роботи з дітьми дошкільного віку в умовах медіа-середовища та взаємодії з різними соціальними групами недостатньо висвітлена.

Мета статті полягає у висвітленні окремих аспектів поняття «медіасередовища» як невід'ємного фактора впливу на дитину, та розкритті шляхів підготовки майбутніх педагогів до формування медіа компетентності дітей дошкільного віку та взаємодії з різними соціальними групами.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо поняття «Медіатехнологія». Воно означає інтеграцію різних засобів передачі інформації (тексту, звуку, графіки, рухомих і нерухомих зображень) на спільній основі, на базі комп'ютера або іншого аудіовізуального пристрою. При цьому не важливо, яким чином медіа повідомлення буде доставлено адресату. Медіатехнології включають як дидактичні засоби, наукову підтримку, так і засоби масової інформації.

Засоби комунікації, як комплексну сферу джерел інформації, першим почав розглядати канадський філософ Маршал Маклуен. За його класифікацією їх можна розділити на мас-медіа (засоби масової інформації) та директ-медіа (прямі медіа). За допомогою мас-медіа повідомлення доставляють, як правило, великій кількості потенційних споживачів. До цього виду медіа належать: телебачення, блоги, веб сторінки, радіо, преса, носії зовнішньої реклами тощо. Іншим видом медіа можна назвати директ-медіа. Головною відмінністю директ-медіа від мас-медіа є властивість прямої комунікації із споживачем. До директ-медіа належать такі засоби доставки інформації як: соціальні мережі, інтернет месенджери, пошта, телефон, факс та інші [4].

Важливим фактором соціального середовища, в якому змушені жити мешканці інформаційних суспільств є інтегровані в нього аудіовізуальні (електронні, екранні) мас-медіа і продуктовані

ними тексти (медіатексти). Медіатекст створений людьми з певною метою, набуває самостійності і відтак сам починає впливати на людську свідомість. Він стає учасником соціального середовища, яке відтак постає як медіасередовище, інтегрується в реальність існування людей, створюючи реальність нової якості – медіареальність [8].

Це означає, що наше сприйняття світу значною мірою залежить від того, як його подають медіа. Проте, відомо, що матеріали з медіа джерел часто погано перевіряють, вони містять елементи маніпуляції та підтасувань [1].

Вплив медіа середовища на дітей дошкільного віку, розкриває серія експериментів, проведених Джоном Флейвеллом. Вони ілюструють сприймання дітьми дошкільного віку відмінностей між реальними об'єктами та їх образами, продемонстрованими на відео. Так, дітям 3 та 4 років демонстрували зображення склянки попкорну на телевізійному екрані і питали, чи може попкорн випасти з чаші, якщо перевернути телевизор дором дном. Чотирирічні діти відрізняли, що відео зображення не справжнє, в той час як трирічні стверджували, що попкорн випаде з чаші, якщо телевизор перевернути. Експеримент підтвердив, що саме в цьому віці формується здатність дитини відрізняти медіа від реальності [2].

Дослідження Маршала Маклюєна та Джона Флейвелла щодо здатності дітей розрізняти зміст телевізійних програм і рекламних роликів в цілому показали, що діти у віці до п'яти років сприймають рекламні ролики як частину змісту програми, не відділяють їх. Крім того, критичне ставлення до реклами починає формуватися у дитини лише після 7-8 років.

Дослідження дитячого суспільства виявили, що телебачення частково замінює батьківську роль, зменшує час активної взаємодії дорослих з дітьми [4]. Інше дослідження повідомляє, що 25% британських 5 річних дітей мають власний комп'ютер або ноутбук [3].

За даними Інституту соціальної і практичної психології НАПН України, діти зараз проводять більше часу вдома на самоті перед екранами комп'ютеру, телевизору або носимих гаджетів, ніж роблять будь що інше. В дослідженні відзначено величезне збільшення популярності «соціальних мереж» серед дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, які разом з онлайн-іграми є основною причиною використання ними Інтернету [7].

Тому ми вважаємо, що діти потрапляють у ситуацію «вимушеної ізоляції» від спілкування з батьками та живого спілкування загалом. Дошкільнята, які дивляться телевизор більш однієї години щодня, гірше розрізняють реальне та вигадане. Вони також є більш тривожними й агресивними, з острахом ставляться до навколишнього світу, мають нерозвинену увагу, гірше адаптуються до шкільного життя і життя загалом. Спостереження за дітьми свідчать: діти, які довго засиджуються в Інтернеті, постійно збуджені, нервові, страждають безсонням, ведуть малорухливий спосіб життя, часто їдять перед монітором, мало спілкуються. Відхилення у стані фізичного здоров'я пояснюється тим, що випромінювання і миготіння яскравості при надмірних дозах сидіння біля комп'ютера негативно впли-

ває на імунну систему і зір дитини. Окрім того, сидіння перед монітором відволікає дитину від реального життя, в результаті діти все менше спілкуються з однолітками та оточуючими, що в свою чергу погіршує соціальний розвиток дитини і призводить до залежності від віртуального світу, який замінює реальний.

Телебачення, радіо, Інтернет – це те повсякденне тло, від якого ми стаємо психологічно залежними. Блокування захисних механізмів відкриває інформаційному потоку вхід до підсвідомості людського розуму. Таким чином медіа є інструментом для кодування свідомості й «зомбування» особистості.

При цьому система внутрішнього захисту «внутрішньої цензури» практично вимикається. Етичні бар'єри – сором, воля, совість, увага – виявляються заблокованими. У такому медіасередовищі, створеному засобами масової інформації, зростають сучасні діти [6].

Тому на сучасному етапі підготовки фахівців необхідною умовою є формування медіа-компетентного вихователя.

Медіа-компетентність – це здатність розуміти, аналізувати й оцінювати зміст мультимедіа, добирати, створювати та передавати зміст медіа текстів різних форм та жанрів, мистецькі та освітні проекти, володіння навичками самопрезентації і, якщо потрібно, вміння критично оцінювати власну медіа-активність [5].

Медіа-компетентний вихователь реалізує свою діяльність у взаємодії з різними соціальними групами, що дозволяє забезпечити повноцінну взаємодію з дітьми. Основною метою є не тільки організація роботи з дітьми в медіа-середовищі, а й формування свідомого ставлення їх найближчого оточення до цього процесу. Тільки взаємодія різних соціальних інститутів забезпечить гармонійний розвиток дитини в умовах сучасного світу, допоможе уникнути проблем та з користю використати можливості сучасного розвитку медіа-середовища за таких умов:

- взаємодія вихователів, батьків та найближчого оточення дитини в організації роботи та використанні умов медіа-середовища з окресленим проміжком часу;
- вплив на свідомість дитини, що ПК, помічник, а не друг;
- використовувати медіа-середовище як допоміжний засіб, а не основний засіб виховання і навчання дітей;
- обговорення з дітьми різних моментів перегляду, прослуховування, організація роботи у медіа середовищі та власний приклад у оточенні дитини.

Щоб підвищити ефективність навчання дітей 5-6 років, майбутнім фахівцям дошкільної галузі необхідно опанувати такими компетенціями, які б дозволили впливати на рівень розвитку пізнавальної активності дітей, що стає можливим завдяки озброєнню їх цілим рядом інформаційно-комунікаційних засобів. Особливої уваги заслуговує опис унікальних можливостей інформаційно – комунікаційних технологій, реалізація яких створює передумови для покращення процесу формування інформаційної компетентності дітей дошкільного віку. Основними компетенціями, які повинні бути сформо-

вані у дітей 5-6 років у процесі вивчення курсу «Комп'ютерна грамота» є:

– компетентність у сфері інформаційно-аналітичної діяльності: розуміння ролі інформаційних ресурсів у житті людини;

– компетентність у сфері пізнавальної діяльності: розуміння сутності інформаційного підходу при дослідженні об'єктів різноманітної природи; володіння основними інтелектуальними операціями, такими, як аналіз, порівняння, узагальнення, синтез, формалізація повідомлень, виявлення причинно-наслідкових зв'язків; сформованість певного рівня системно-аналітичного, логіко-комбінаторного та алгоритмічного стилів мислення;

– компетентність у сфері комунікативної діяльності: ставлення до мов (природним, формальним) як засобам комунікації; розуміння особливостей використання формальних мов;

– технічна компетентність: розуміння принципів роботи та обмежень технічних пристроїв, призначення для автоматизованого й автоматичного виконання інформаційних процесів;

– компетентність у сфері соціальної діяльності та наслідування поколінь: розуміння необхідності турботи про збереження та примноження суспільних інформаційних ресурсів [10].

Однією з форм впливу медіа середовища на розвиток дошкільників є перенесення і відображення інформації про недовсядній оточуючий світ, та унаочнення її в доступному форматі для дітей. Другою можливістю впливу медіа середовища є естетична їх функція і формування певного смаку. Окремі спеціалісти вважають, що принаймні половина людства формує свої погляди під соціалізуючим медіа впливом.

Виходячи з цього ми вважаємо, що майбутніх педагогів необхідно налаштовувати на те, щоб вони при спілкуванні з різними соціальними гру-

пами, при подачі інформації, уникали інформаційного шуму, шукали та подавали дітям якісну інформацію для формування цілісного сприйняття світу без спотворень. Перш за все для цього необхідно у них самих має бути розвинуте почуття прекрасного та сформовані медіа компетентності.

Висновки і пропозиції. Сучасне медіа середовище є прогресом в науці та альтернативною можливістю організації діяльності дітей в умовах навчального закладу та за його межами. Воно може бути як агресивним – поширювати інформаційний шум, так і бути допоміжним засобом роботи з дітьми в пошуку та поданні інформації.

Агресивне медіа-середовище існує як об'єктивна реальність, із якою можна взаємодіяти – брати до відома й узгоджувати з нею своє соціальне життя і діяльність. За умови розумного використання медіа середовища, ми будемо формувати медіаграмотну та медіакультурну дитину, майбутнього педагога та медіа компетентну особистість.

Перш за все необхідно організовувати діяльність дітей таким чином, щоб сприяти комунікаційній взаємодії, обговоренні тих чи інших процесів, забезпечити рухову активність дітей, врахувати естетичні, технічні та вимоги що до умов безпеки використання медіа середовища для розвитку здорової та всебічно обізнаної особистості.

Ми не можемо уникнути впливу медіа середовища, так як знаходимося в його оточенні, живемо в реаліях сучасного світу.

Тому маємо навчатися критично ставитися до нього: використовувати з користю. Медіа-компетентність дитини формується під впливом дорослих – батьків та педагогів. Але медіа-компетентність дорослих дорослих також потрібно формувати. У вищих педагогічних закладах освіти цьому сприяє курс «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми»

Список літератури:

1. Coxall Malcolm (2 Mar 2013). Caswell, Guy, ed. Human Manipulation – A Handbook. Cornelio Books. – ISBN 978-8-4940-8532-1.
2. Flavell J. H. Metacognitive Aspects of Problem Solving // The Nature of Intelligence. Hillsdale / ed. by L. B. Resnick. – N.Y., 1976.
3. Livingstone Sonia and Bovill Moira (1999) Young people, new media: report of the research project Children Young People and the Changing Media Environment. Research report, Department of Media and Communications, London School of Economics and Political Science, London, UK.
4. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. – N.Y.: McGraw Hill. – 1964 с.
5. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm – Назва з екрана.
6. Лучко А. А. Обережно, сучасне медіа середовище, блог Відділу освіти і науки Нікопольської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nikopol.dnepredu.com/uk/article/oberezhno-suchasne-medio-seredovishche-3.html> – Назва з екрана.
7. Мироненко Г. В. Час віртуального життя: монографія / Г. В. Мироненко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К.: Імекс-ЛТД, 2015. – 134 с.
8. Петрунько О. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі: Монографія / О. В. Петрунько – Полтава: ТОВ нВП «Укрпромторгсервіс», 2010.
9. Шумаєва С. Медіа компетентність як складова загальної мас-медійної просвіти учнів / С. Шумаєва / Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. – Випуск 48. – 320 с.
10. Таран І. Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kspu.kr.ua/download/conf2013/section5/artical_taran.pdf – Назва з екрана.

Козлитин Д.А., Матющенко И.И.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

МЕДИА СРЕДА СОВРЕМЕННОГО ДОШКОЛЬНИКА И РОЛЬ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА В НЕМ

Аннотация

В статье выделены концептуальные подходы к организации деятельности будущих специалистов в условиях медиа среды, умения искать, анализировать, владеть и распространять информацию в различных социальных группах, при этом избегая информационного шума; очерчен круг проблем, связанных с развитием ребенка в условиях медиа-среды; представлены предложения по максимизации положительного влияния медиа и сведение к минимуму негативных последствий.

Ключевые слова: медиа, средства массовой информации, социальная среда, развитие, ребенок старшего дошкольного возраста.

Kozlitiin D.O., Matiushchenko I.I.

Borys Grinchenko Kyiv University

MODERN PRESCHOOL CHILDREN MEDIA ENVIRONMENT AND THE FUTURE TEACHER'S ROLE IN IT

Summary

The article is devoted to the conceptual approaches to the future specialists activity in the media environment. The authors distinguish searching and analyzing skills of future teachers, their abilities to keep and share information in various social groups avoiding information noise during this process. The problems of child development in the media environment are outlined in the issue. Recommendations of the ensuring the advantages of media environment education and the minimization of disadvantages are presented.

Keywords: media, mass media, social environment, development, senior preschool age child.